ئالوودەبوون بە فەلسەفە \ بەشی چوارەم.. ئازاد حەمە

قەرزارییە فەلسەفییەکانم گرفتاری فەلسەفەیان کردووم

بەشی چوارەم

دەستپێک

پێشتر هەمام بە ئەوە کردووە (لە بەشی یەکەمدا) فەلسەفە منی لە گرفتاربوونەکانم دەربازکرد، لە خستمیەناو گرفتاربوونی نوێووە. گرفتاربوونی من بەدەست فەلسەفەوە گرفتاربوون بوو لە جۆرێکی تر. گرفتاربوون بوو بەدەست بیرکردنەوەوە، مشتومڕ و سەراغەکانەوە. بۆیە لەم دەستپێکەدا بەحۆ پێساوییەوە دەڵێم: لە هەوارگەی فەلسەفەدا گرفتابوون تامێکی تری هەیە. چێژێکی بووناوی هەیە، کە مانا بە بوون دەدات. بەمە فەلسەفە بەمنەتیکردم، فێری مەشقی نوێکردووم لەسەر لەگەڵ خۆ بوون، هەڵوەستەکردن سەبارەت بە بێزاریی و لاپەرەزیی. نەک هەر ئەوەندە، بەڵکە بگرە فەلسەفە وایلێکردم قۆناغی ئەبڵەق بوون تێپەڕینم و قوڵتر و فراوانتر ڕەوشوێنی گومان بگرمەبەر و هەست بە بوونی سەرمایەیەکی مەعنەویش لە خۆمدا بکەم. زۆرجار لەبەردەم مەترسییەکی ڕاستقینەدا بوومە، لە فەلسەفە وزەی پێبەخشیوم و لە وەرانبوونی دەروونی پاراستوومی، دووریخستوومەتەوە لە ترس و لە تەنیایی.لە تێنەگەیشتنیش لە بێدەنگی. تەنانەت هاریکاریشمبووە، کە لەو ناشرینیانە بەشدارنەبم سیاسەت لەم هەرێمە داماوە دروستیدەکات. لێرەدا ئەکرێت ئەوەش بگوترێت، کە گلانی مرۆڤ بە فەلسەفەوە گلانێکی سەیرو سەرسوڕهێنەرە، سەرەتای شڵەقاندنی گۆمی بوونی خۆی و ئەویتریشە. ئەم بوونەی مرۆڤ، کە پێش دەرکەوتنی فەلسەفە تەڵخ و ناڕوون بوو بە هۆی فەلسەفەوە شەقڵێکی دیکەی وەرگرت. بەم جۆرە هەرکە فەلسەفە لە جیهاندا هاتەکایەوە مرۆڤ وردە وردە بە فەلسەفەوەگلا، گلانی مرۆڤیش بە فەلسەفەوە بەشێکە لە بەختی ئەم بوونەوەرە لە گلانی بەشتەکەوە، کە مانا بە بوونی دەدات، ئەو بوونە ڕاڤەدەکات و تێگەیشتن بەم مرۆڤە سەبارەت بە روداوه تاڵ و خه‌مبارانه‌کان دەدات. سەرئەنجام لێرەوە دەینەسەر گفتوگۆی ئالوودەی فەلسەفەبوون، سەر ئەو شتەی منی گرفتاریخۆیکرد و بە ژیانەوە گرێیدامەوە.

ئالوودەبوون بە فەلسەفە دیاردەیەکی مرۆییە

ئالوودەبوون بە فەلسەفە دیاردەیەکی مرۆییە، نەک ئاژەڵیی. تەنیا مرۆڤ دووچاری ئەم دیاردەیە دەبێت. ئەمە هەروەك دەزانین چ مرۆڤ و چ ئاژەڵ هەموو ترسی ئەوەیان لێدەکرێت دووچاری نەخۆشی بن و گەلێك لەو نەخۆشیانەیش، کە هەردوولا دووچاریدەبن هەمان گروندیان هەیە، بەڵام گەلێك نەخۆشی هەن بەشێکی بە مرۆڤ و بەشێکی تری بە ئاژەڵەوە تایبەتە. بۆ نموونە نەخۆشی فەلسەفە یەك لەو نەخۆشیانەیە تەنها مرۆڤ دووچاری دەبێك، بۆیە مرۆڤ دەبێت بەخۆی خەمی خۆی بخوات و ڕێگاچارەی کۆنکرێت و بەرچاوی بۆ ئەم درمە بدۆزێتەوە، هەرچی ئاژەڵە لەوە بەدوورە، کە دووچاری ئەم درمە بێت، درمی فەلسەفە. وەکیتر، هەر ئەوانە دووچاری ئەم درمە دەبن، کە ئاوەزیان هەیە. ئەمە ئەوەی لایسەرەوە گوتمان لەسەر ئەو بناغە ئەریستۆتالیسییە ناڵێین، کە مرۆڤ ئاژەڵێکی ژیرە، نەخێر، بەڵکو سروشت و ماهیەتی مرۆڤ بەجۆرێك سازبووە خۆی شفا بۆ خۆی بدۆزێتەوە نەك بوونەوەرێکی تر. تەنانەت ئەرکی ڕەوشتی مرۆڤ ئەوەندە سەخت و دژوارە، دەبێت لە هەوڵی دۆزینەوەی شفا و چارەسەری بەردەوامدابێت بۆ گشت بوونەوەرێکی غەیرە مرۆڤیش. بەم جۆرە بێت مرۆڤ بەرپرسیارە بەرانبەر بە خۆی و بەرانبەر بەوەی تریش، واتە بەرانبەر بە بوونەوەرەکانی تری ناو بوون، کە لە دەوروبەری مرۆڤدا هەن (ژینگە، سروشت)، کە ئەوە ئاژەڵ و جانەوەرەکانیش دەگرێتەوە.

ئالوودەی فەلسەفەبوون ئالوودەبوونە بە دۆزینەوەی چارەسەر

ئەوەی ئەمە مەبەستمان بوو لای سەرەوە بیدرکێنین پاپەندبوونی مرۆڤە بە فەلسەفەوە، واتە وابەستەبوونی ئەم مرۆڤە بە فەلسەفەوە. بەواتایەکی تر، دووچاربوونی بە فەلسەفەوە، ئەمەیش لە دووتوێی تێکستەکەدا بە چۆنیەتی گلانی مرۆڤ بە نەخۆشییەوە شوبهێنراوە. لەم حاڵەتەدا دەکرێت بیر لەوە بکەینەوە، مرۆڤ دەبێت کۆششی ئەوە بکات خۆی لە فەلسەفە دەربازبکات، ئەو دەربازبوون بەواتای ئەوە دێت، مرۆڤ لە فەلسەفە ڕزگاریببێت، مرۆڤیش بۆئەوەی ئەمە بکات دەبێت خۆی لە فەلسەفە بەدووربگرێت. ئەمەیش ئەو پرسیارە زۆر قوڵە فەلسەفیەمان وەبیردەهێنێتەوە، کە تۆ بەڵێیت فەلسەفە ئەو نەخۆشییە کوشندەیە بێت مرۆڤ هەوڵبدات خۆی لێبەدووربگرێت؟ یان هەرکە مرۆڤ دووچاری فەلسەفە بوو هەوڵبدات خۆی لێدەربازبکات؟ ئەم دوو پرسیارە بەواتای ئەوە دێن مرۆڤ لەلایەك خۆی لە نەخۆشی فەلسەفە بەدووربگرێت، لەلایەکیتر هەرکە دووچاری ئەم نەخۆشیە بوو تا پێیدەکرێت خۆی لێدەربازبکات. دووچاری نەخۆشی فەلسەفەبوون

کێشەیەکی بوونەوییە، پێش ئەوەی کێشەیەکی پاتۆلۆژی (نەخۆشیناسیی)Pathology بێت. دووچاری نەخۆشی فەلسەفەبوون کێشەیەکە لەگەڵ بوونی بوونەوەر وەك مرۆق دروستبووە، نەك نەخۆشیناسیی، چونکە نە فەلسەفە بەمانا کلاسیکییەکەی بە نەخۆشیی، نەخۆشییە و نە دەشکرێت مرۆق خۆی لە فەلسەفە بەدووربگرێت تا چارەسەر بۆ نەخۆشیی دووچاری فەلسەفەبوون بدۆزێتەوە، ئەو تاکە ڕێگایەی مرۆق دەیگرێتەبەر بەئەوەی دووچاری درمێکی دیاریکراو، یان بەگشتی دووچاری هیچ درم و پەتایەك نەبێت ئەوەیە، کە خۆی لەو درم، یان پەتایە بەدوورگرێت و هەمیشە لەو ژینگەیە دووربکەوێتەوە، شیاوی دووچاربوونی ئەو درمە، یان پەتایەی تیابەدیدکرێت، لە ئەمە لەگەڵ فەلسەفەدا مەحاڵە. لەلایەك لەبەرئەوەی هەروەك لەمەوبەریش گوتمان فەلسەفە وەك پەتا لەگەڵ مرۆق هاتووەتەدنیاوە و بەبوونی مرۆڤیشەوە گرێدراوە، لەلایەکی تر بوونی مرۆق گەورەترین واتای بە ماهییەتی فەلسەفە داوە. نەك هەر ئەوە، بەڵکو خۆتەوەگلاندنی مرۆق بە فەلسەفەوە بەئەوەیە تا خۆی لە دووچاربوونی گشت درم (پەتا، نەخۆشیی)ێك بپارێزێت. بەم جۆرە بێت فەلسەفە چارەسەر و دەرمانە. ئەوەیش، کە فەلسەفە نەخۆشی نییە و بگرە چارەسەرە Therapy(تیراپی یان عیلاج) لەم ڕووەوە فەلسەفەی ڕۆژئاوا وەڵامێکی زۆری لایە و بەدرێژای مێژووی فەلسەفەش ئەوەی پێیداڕۆن فەلسەفە ئیشی بە ئەوە کردووە کاری دەرمانسازی بکات و فەیلەسووفیش ڕۆڵی دەرمانسازەر ببینێت. بەخۆی جیاوازییەکە تەنها لەوەدایە چۆن فەیلەسووفەکان کاریان بە ئەمە کردووە و چەند فەلسەفەیان بە دەرمان شوبهاندوە و کارەکەشیان (فەلسەفەکردنەکەیان) بە دەرمانسازیی شوبهاندووە. نوسەرێکی وەك جەنس سەنەرید ڕونکردنەویەکی ترمان لەم ڕووەوە بەرچاودەخات و جەختلەوەدەکات، کە گوایە بەشێك لە فەیلەسووفەکانی ڕۆژئاوا (ڤیتگەنشتەن، هایدیگەر، نیچە، دەریدا و ڕورتیی) کاریان لەسەر خرابکردنی فەلسەفە کردووە.

ئەمە بەبێ ئەوەی بێینە سەر شێواز و ڕێڕەوی کارکردنی هەریەك لەم بیریارانە هەوڵدەدەین ئەو لایەنانە ڕوونبکەینەوە، کە بەو ئارگومێنت(بەڵگا نەمان)دەگەیەنن، کە ئەوەی ئەم بیریارانە کردویانە خرابسازیی فەلسەفیی نەبووە، بەڵکو شێوازێك بووە لە دۆزینەوەی چارەسەر و پێشنیازکردنی شیکاریی بۆ نەخۆشیی و ئێشەکان. ناشێت ئەمە پێمانوابێت کێشە بە کێشە، درم بە درم، یان نەخۆشیی بە نەخۆشیی چارەسەربکرێت و فەلسەفە دژ بەخۆی بەکارببرێت تا چارەسەری پێبدۆزرێتەوە. لە پزیشکیدا بۆ دۆزینەوەی چارەسەر، شیاویی بە چوونە ناو پزیشکی هەیە نەك ئەوەی خودی پزیشکیی دژ بە پزیشکیی بوەستێتەوە تا چارەسەر بدۆزرێتەوە. هەروەها لە پزیشکیدا

چارەسەرەکان زگماك نین، بەڵکو کار بە دەزینەوەیان دەکرێت. هەروەها نەخۆشییەکانیش ئەگەرچی دووبارەن، بەڵام گەلێك لە نەخۆشییەکان جۆراوجۆر و تایبەتن و بگرە زۆر دەگمەن و نادوبارەشن. بۆ نموونە شێرپەنجەکان، چ سەرهەڵدان و چ گەشەشیان زۆر سەیر و ناهاوشێوەن. لە وڵاتی سوید باوترین جۆری شێرپەنجە شێرپەنجەی پرۆستاتە، لە ئەمەریکا جۆری شێرپەنجەی پێست لە گشت جۆرەکانی تری شێرپەنجە باوترە ...هتد. لەمەڕدا ناشێت نکوڵی لەوە بکرێت ئەوەی پەیوەندیی بە نەخۆشیی و جەستەوە هەیە ئەوەیە، توانای لەش و هێزی ئەو ئادەمیزادەی دووچاری ئەو نەخۆشیە دەبێت واتای خۆی بە مانەوە و لەناوچوونی نەخۆشییەکە و ڕاگرتنی پرۆسەی نەشونمای ئەو نەخۆشییە هەیە. هەر لەم ڕووەوە دەشێت مرۆڤ خەیاڵی بۆ شتی دیش بڕوات لەوانە: ڕۆڵی زوو و خێرا دەزینەوە و ئاشکراکردنی نەخۆشییەکە و ئەمجار ڕێگاکانی چارەسەرکردن، ئەم لایەنە لە فەلسەفەدا جیاوازە. فەلسەفە لەگەڵ کەسەکان لەدایکدەبێت و لەمیانەی کارکردن لەگەڵ کەسەکان دەتوانێت چارەسەر بدۆزێتەوە. هەروەها فەلسەفە نە ئیشی ئەوەیە پێتا بڵاوکاتەوە نە ئامرازە بۆ دروستکردنی ئەوە، بەڵام پەیوەستبوون بە فەلسەفەوە دەشێت بەوە بشوبهێنرێت، کە ئەمە پەیوەستبوونە بە جۆرە ئەڤینێکەوە ناشێت لەو پێناسە نەریتییە ڕۆژئاواییە دووربخرێتەوە بە فەلسەفە دەکرێت (ئەوەی، کە فەلسەفە ئەڤینە بە دانایی یاخود بە زانین). ئەم جۆرە ئەڤینە دەستایەتییە لەنێوان ئەڤین و دانایی یاخود زانیندا، کە بەهۆی ئاخاوتنەوە مەیسەردەبێت، ئەم ئاخاوتنەش دەبێت ئاشکرا و کراوە بێت نەك شاراوە و نهێنیی، بوون مرۆییەکەی فەلسەفە ئەو خۆشەویستییە مرۆڤ لەنێوان زانین و خودی خۆیدا دروستیدەکات. ئەم خۆشەویستییە بەبێگومانەوە لە ئاکامی پەیوەستییەکی بووناوییەوە دێتە دروستبوون نەك لە بۆشاییەوە، دروستکردنی پەیوەندیی لەتەك فەلسەفە دەبێت ئامانج و هیوایەکی مرۆیی لەپشتەوە بێت، کە ئەمەیش ئەرك و بەرپرسیاری ئەو کەسەیە ئەم ئەڤینەی لەکۆڵگرتووە.

ڕێزمانی ئالوودەبوون بە فەلسەفە

ئالوودەبوون بە فەلسەفە ڕاستییەکی خۆی هەیە. ڕاستییەکە ئازارەکێشە بە کەسی ئالوودەبوو. ئازارەکە، کە خۆشی خۆی هەیە ڕاستییەکەشی تیایە. خانمە بیرمەندی ئیتالی ڕۆزا ماریا لۆپۆ Rosa Maria Lupo لەگەڵان بەدوای ڕاستی ئازار بەدوای شیاوییەکدا وێڵە، کە ناویدەنێت "شیاوی بە دامەزراندنی فەلسەفەیەک تایبەت بە ئازار"(1). گەر تەماشای مێژووی فەلسەفەی ڕۆژئاوا بکەین دەبینین

هەموو ئەوانەی کاری فەلسەفییان ئەنجامداوە، یان فەلسەفاندن تاکە پیشەیەکی بەردەوام و نەگۆڕاویان بووە جۆرە ئالوودەبوونێکیان پەیوەدیارە بە فەلسەفەوە، کە دواتر هەر ئەوە بووە بە هەوێنی بەرهەمەکانیشیان. ئەو ئالوودەبوونە وەک ئازار ڕێزمانی خۆی هەیە(2). بەواتایەکی تر، دەبینین ئەم کەسانە لەژیانیاندا بەشتەکەوە گرفتارن و مەراق بە شتەکەوە دەخەن، کەم کەس دەزانێت چییە و کەم کەسیش لەم پەیوەبوون و مەراقە دەگات، تەنانەت کەم کەسیش لەوە دەگات هۆکاری ئەو پەیوەبوونە تەنها ئالودەبوونیانە بە شتەکەوە، ئەو شتە ڕەوتی سەفەرەکانیان دەگۆڕێت و ئاڕاستەی تێڕامانەکانیشیان وەردەچەرخێنێت، ئەڵبەتە کەتای بەو نیشتیمانە ساختەیەش دەهێنێت زەرینە لە خەیاڵیاندایە، یان سەبارەت بە بوون و ڕاستیی شتەکان و ڕووداوەکان دروستیانکردووە. هەروەها ئەوانەی پێیانوتراوە فەیلەسووف دیارە ئالودەی فەلسەفەبوون و فەلسەفەشیان وەك دەرمان بە هاتنەدەرەوە لە فەلسەفە بەکاربردووە. ئالەرەوە ئاڵۆزییەکان دەستپێدەکەن و ئەستەمە ئەوانەی ئالوودەی فەلسەفە نەبووبن لەمە بگەن. ئالوودەی فەلسەفەبوون ئەو نەخۆشییەیە بەدەگمەن مرۆڤ ئەتوانێت لەدەربازبێت، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت، کە هەموو کەسێك ئالوودەی فەلسەفەبوون دەبێت، چونکە زەمینە بە پەیوەبوونی ئەم جۆرە نەخۆشییە هەمیشە لەبارنییە و پاشان ئەم نەخۆشییە ئاسایی نییە و نەخۆشییەکیشە لە جۆرەکی تر.

بەوجۆرە بێت لای سەرەوە خرایەڕوو، بە پێچەوانەی نەخۆشیەکانی ترەوە ئەم نەخۆشیە دەگمەن و تایبەتە. ئەم حاڵەتە لە نەخۆشیەکانی دیدا ڕێنگە بوونی نەبێت. واتە دەشێت هەموو دووچاری ئایدز بین گەر بمانەوێت، یان دووچاری پەتای هەڵامەت و لەرزوتا بین لەبەر هۆیەك لە هۆیەکان، بەڵام ئەوەی دووچاری فەلسەفەببین ئەمە شتێکی لەڕادەبەدەر نائاساییە، گشت کاتێك و لەهەموو باردودۆخێکیشدا ناشێت مرۆڤ دووچاری نەخۆشی فەلسەفە بێت. ڕاستە بە فەلسەفەوە گیرەدەبوون نەخۆشییەکی زۆر سامناکە و دەربازبوون لێی مەحاڵە. ئەمە بەو واتایە نایەت، کە ئەمە بمانەوێت لەڕێدا فەلسەفە وەك بتێك نیشانبدەین و شیاوی بە پەرستنی خۆشبکەین. ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تر ئالوودەی فەلسەفەبوون، نەك هەر نەخۆشیە بگرە فەرمەکیشە لە شێتیی، بەڵام ئەم شێتییە زمانی هەیە و ئامادەیە خۆی ڕوونبکاتەوە. جیاوازیی نێوان شێتیی لەم شێوەیە و ژیریی تەنها ئەوە نییە شێتیی لە بە ئاوەزیدا نوقمە و ژیریش لە زەلکاوی ئاوەزدا مەلەدەکات، بەڵکو شێتیی لە گۆڕەپانی خۆیدا پەیوەندییەکی نهێنیی بە ئاوەزەوە هەیە، کە ژیرەکان بەشێوازی خۆیان ئەو پەیوەندییە دروستدەکەن، هەرچی شێتییە نە ئەو شێوازەی ژیرەکان دەبینێت و نە ژیربوونیشی

پێئەستەمە.
بەپێی ژیل دولەز فەلسەفە و شیزۆفرەنیا لەیەکەوە نزیکن (3)، نافەلسەفەش، هەر بەبەچوونی ئەم بیرمەندە فەرەنسییە، لە فەلسەفە زیاتر لەناو فەلسەفەدا ئامادەیە (4). پەیوەندیی هەریەك لە مانەیش(دەروونپەشێویی Psychosis، شیزۆفرەنیا، یان کەرتبوونی کەسێتی Schizophrenia ، شێتییMadness) بە فەلسەفەوە داوامان لەدەکات هەر یەك لەو چەمکانە بە بیرمەندەکەوە ببەستینەوە، کە کارەکانی لەو بارەیەوە دواون. فوکۆ و شێتیی، دولەز و شیزۆفرەنیا، یان کەرتبوونی کەسێتیی، نیچە و شێتی، لاکان و سایکۆسز(دەروونپەشێویی).
کارکردنی فەلسەفە لەگەڵ شێتیی بە فەلسەفەی یۆنانی کۆن دەگەڕێتەوە. سەبارەت بە زۆرێك لە فەیلەسووفە ڕۆژئاواییەکان، بەنموونە دەکارت، دیاردە دەروونییەکان Psychotic هەمابوون بە هێزە مێنتاڵەکان Mental مرۆییەکان، بەڵام ئەوانیتر وەك ئەفلاتون و نیچە شێتییان وەك ڕێگاییەك بۆ دەربازبوون لە کۆتوبەندی ئاوەز بینیوە. واتە توندی ئاوەز شێتی دروستکردووە (5). لە دوای ساڵانی 1960 کان بەولاوە سێ ئاڕاستەی فەلسەفەی هاوچەرخ کاریان لەسەر بابەتی دەروونپەشێوییPsychosis، شیزۆفرەنیا یان کەرتبوونی کەسێتیی Schizophrenia هەروەها شێتی Madness کرد، پاش نیچە و باتای Bataille ئەوەبوو فوکۆ، دولەز و گوتاری Guattari شیزۆفرەنیایان وەك هەڵاوگێڕانێکی چەوسانەوەی کۆمەڵایەتیی و عەقڵگەرایی مۆدێرن گوزارەکرد. ئەمە تێگەیشتنەکە کاریگەریی بەهێزی لەسەر بزووتنەوەی دژە شیکاری دەروونیی Anti-psychiatric دانا. فەلسەفەی فینۆمینۆلۆژیی بەزۆری جەختی لە کێشەی ئۆنتۆلۆژیی بوونی پەشێویی دەروونییPsychotic existence کردووە. لەکۆتایدا فەلسەفەی ئاگایی Mind، کە پێیە مۆدێرنەکەی فەلسەفەی شیکاریی ئەنگلۆئەمریکیی، لێکدانەوەی یەکانگیری لۆژیکیی نێوان دەرئەنجامی پەشێویی دەروونیی و ئەزموونیی کردووە. هەر فەلسەفەی شیکارییشە واتای بە توێژینەوە تازەکانی پەشێویی دەروونیی و زانستی دەمارناسییNeuroscience هەیە(6).
بۆئەوەی پەرە بەوە بدەین لای سەرەوە بەرباسمانخست، دەپرسین: بە دەبێت مرۆڤ ئارەزووی ئەوە بکات، دەربازیبێت لە نەخۆشی ئالوودەبوون بە فەلسەفە (دووچاری فەلسەفەبوون)، یان گلان بە فەلسەفەوە؟ ئایا زۆر بەتەندروستیی تر نیە مرۆڤ بەم نەخۆشییەوە سەربنێتەوە؟ مەبەست، بە دەبێت مرۆڤ بەدوای چارەسەردا بگەڕێت؟ باشتر وانییە ئەم مرۆڤە بە هەمیشە لەگەڵ ئەم نەخۆشییەدا بژیت؟ ئەوەی فەلسەفە تا هەنوکە ئەمەی لەسەر ڕاهێناوە ئەوەیە، کە گشت

بۆچوونێکی فەلسەفیی لایەنێك گفتوگۆدەکات، کە دواتر بە فەلسەفە دەبێت بە بەشێك لە مێژووەکەی و بە مرۆڤیش هەڵوەستەیە لەسەر هەبوونمان. ئەمە هەروەك گوتمان فەلسەفە ستایشناکەین بەئەوەی لە فەلسەفە دەربازبین ئەوەی لە فەلسەفەدا پەنهانە ئەو هێزە ڕاکێشانەیە بەرەو شوێنێکی تر، دورتر لەوەی چاوەڕوانیمان دەکرد دەمانبات، فەلسەفە هەم دەرمانە و هەم نەخۆشیی. شارستانیی ڕۆژئاوایش بە ئەوەی ئەم ئەرکە بە فەلسەفە بدۆزێتەوە کەم تا زۆر واتای خۆی لەم ڕووەوە دیوە. ئەمەیش وایکردووە شارستانیی ڕۆژئاوا نەتوانێت هەنگاوی تەواوەتیی بە کۆتایهێنان بە فەلسەفە و بە دەربازبوون لە فەلسەفە و هاتنەدەرەوە لە بازنەی فەلسەفە بنێت، یان لەگەڵ گشت هەنگاوێك، کە بە ڕوخاندنی کۆشکی فەلسەفە ناویەتی، سەرلەنوێ خۆی بە دروستکردنەوەی ئەم کۆشکە ئامادەکردووە تەوە. زۆربەی ئەو باسانەیش لەو بارەیەوە دەکرێت سەرلەنوێ دەبنەوە بە ئامڕاز و بناغە بە دروستکردنەوەیەکی تری فەلسەفە، بەڵام کامە فەلسەفە؟ ئەڵبەتە فەلسەفەیەکی تر Autre / Other ئالێرەدا “تر” بە واتای شتێکی سەرلەبەر جیاواز دێت. جیاوازێک، کە قاڵبی کارکردن و شێوازی ڕاڤەکردنی گۆڕیووە و بەدوای ئامانج و مەبەستی تردا وێڵە، بەڵگە و سەلمێنەی تر بۆ تێۆری و ڕونکردنەوەکانی پەیدادەکات و ئارگومێنت و بیانووی تر لە ڕونکردنەوەکانیدا دەهێنێتەوە و کاریان لەسەر دەکات.

کولتوری پەرواێزخستنی فەلسەفە

لێرەدا، لەژێر سایەی باسی گرفتاربوون بە فەسەفەوە، بائەوەیش بڵێین، هەر خودی باس لە مەرگی، یان پایانی فەلسەفە لە نەوەندە فەلسەفییەکانی ڕۆژئاوا فۆرمێکی تری لە تێکست و خوێندنەوە و ڕوونکردنەوە لەگەڵ خۆیدا هێنایە ناو گفتوگۆی فەلسەفیی و هزرییەکانەوە. ئەمەیش وایکرد بیریاران و قوتابخانە و بزاڤە فەلسەفییەکان سەرلەنوێ بەر پەلەنخستن بخرێت و جارێکی تر پێداچوونەوە بە بۆچوون و ڕوانینەکانی گەلێك لە بیریار و ڕوناکبیرانی ڕۆژئاوادا ببێتەوە بە جێی باس. لەحاڵەتی واشدا گەلێك لە شەپۆلەکانی بیرکردنەوە و شیکردنەوە فرەدەرەنە خەڵدانی هزرییەوە و گەلێك لە بیریار و ڕوناکبیرانیش وەك تۆمەتبار تەماشادەکرێن، یان بەپێچەوانەوە هەوڵی ئەوە دەدرێت ستایشی هەندێك لە بزاڤ و قوتابخانەی فەلسەفیی دیاریکراو بکرێت، یاخود پاساو بە بیری هەندێك لە بیرمەندان و ڕۆشنفکران بهێنرێتەوە .
ئەوەی پێیدەڵێن پڕۆژەی بیری، یان گوتاری فەلسەفیی، ڕۆژئاوا لەم

ڕووەوە (ئەوەی پێشتر باسکرا) زۆر بە ئەزموونە و پێشینەی خۆی تایبەت بەم لایەنە هەیە. مەبەست، زۆرجار دیومانە، یان بیستومانە و تەنانەت خوێندوشمانەتەوە، کە چۆن بیری بیریارێك لە سەدەیەك، یان لە قۆناغێکی دیاریکراودا دەسدرێتەوە، یان ڕەتدەکرێتەوە، کەچی لە سەدەیەك، یان لە باروودۆخێکی تردا ستایشێکی گەورەی ئایدیاکانی ئەو بیریارە دەکرێت و زۆرجار پێیکەریشی بۆ دروستدەکرێت. گەلێك وەخت ئەوەیش گوتراوە، کە چۆن کەسێك لەسەر کارێکی هزریی، یان بەرهەمێکی ئەدەبیی، یان تێگەیشتنێکی سیاسیی ڕاودەنرێت و دەربەدەردەکرێت، کەچی پاشان هەر ئەم کەسە سەرلەنوێ دەگەڕێندرێتەوە ناو کۆمەڵ و ئەندێشەی خەڵك و دانیش بەمافەکانی لەهەموو ڕوویەکەوە دەنرێت. هیچ یەك لەم دیاردانە لە شارستانی ڕۆژئاوادا شتێکی سەیرنییە و زۆربەی کولتورەکانیش ئەمەیان بەخۆوە دیووە، بەڵام ئەوەی زۆر سەیرە ئەوەیە، بەشێکی زۆر لە کولتورەکان دەستییان لەم دیاردانە کشاندوەتەوە و بەهەموو جۆرێك پشتی لێدەکەن و بگرە گەلێك ڕێکخراو و گروپ و نێوەندی مرۆیی و یاسایی و ڕوناکبیریش لەم ڕووەوە دروستبوە، کە کاریان نەهێشتنی ئەم دیاردانەیە و تەنانەت بەهەموو جۆرێکیش بۆ ئەوە کۆششدەکەن پەردە لەسەر ئەو ڕەفتارانە لابەرن، کەچی هەندێك لە کولتورەکان جارێ هەر داری ئەم دیاردانە ئاودەدەن و ئەوەی وەك ئەوان بیرنەکاتەوە، یان ڕەفتار نەکات، لەناو کۆمەڵ و لە ئەندێشەی خەڵکدا شوێنی نابێتەوە و بگرە شوێنی ڕاستەقینەی ئەم جۆرە کەسانە ژێرزەمینی زیندانەکانە، یان لەکۆتایدا واپێویستدەکات ئەو ڕێگا تازەیە هەڵبژێرێت کۆمەڵگەی مۆدێرن بۆی دروستکردووە و شوێنێکی بۆ ئەم جۆرە کەسانە لەو کۆمەڵگەیە دابینکردووە، کە ئەوەیش غوربەت و مەنفایە.

بە درێژەدان بە کرۆکی باسەکەمان ئەوەیش دەڵێین، شارستانی ڕۆژئاوا جارێ لە دوالیزمDualism ەکان(ڕۆح/ جەستە، باشە/خرابە و….هتد) دەربازینەبووە. بۆیە جارێ ئاوا زوو ناتوانێت لە فەلسەفە دەربازی بێت، یان لەوە بکەوێت، کە دووچاری فەلسەفە نەبێت. بە فەلسەفەوە گیرۆدەبوون، یان دووچاری فەلسەفەبوون پەیوەندیی بە ماهیەتی شارستانیی هەنوکەوەیە. شارستانیی هەنوکە جارێ ئەو مەرج و شیاویانەی نەهێناوەتەکایەوە لەوە بکەوێن بە فەلسەفەوە نەگلێین، یان ئەم شارستانییە ناکارێت ئەو دۆزە شیاوکات لە فەلسەفە دەربازبین و بەئاسانی لێیبەینەدەرە. نەخۆشیی فەلسەفە وەك نەخۆشیی شێرپەنجە نییە، کە جارێ چارەسەری بۆ نەدۆزراوەتەوە، یان بەشێکی زۆر لە جۆرەکانی نەخۆشیی شێرپەنجە چارەسەری تەواوی نییە، بەڵام کارێکی ئەوتۆش دەکرێت، کە نەخۆشەکانی هەندێك لە جۆرەکانی شێرپەنجە، کە زۆر ترسناك و مەرگدەستانەیە، وایان لێبکرێت

تووشبووەکانی کتووپڕ نەمرن. هاووەخت ئەمڕۆ ڕێگاگەلێك لە جیهانی دەرمانسازیی و نەشتەرگەریی دروستبووە، کە دەتوانێت جۆرە چارەسەرێك بۆ تووشبوانی نەخۆشیی شێرپەنجە بدۆزێتەوە، کە وا لە نەخۆشیی ناوبراو بکات زەفەر بە لەشی نەخۆشەکە نەبات و لەشیشی بەجۆرێکی ئەوەتۆ لاوازنەکات لە مەرگێکی کتوپڕی نزیکبکاتەوە. ئەوەی پەیوەندیی بە نەخۆشیی فەلسەفە و ئەوانەیش، کە دووچاری ئەم نەخۆشییە بوون ئەوەیە، کە شارستانیی ڕۆژئاوا وەك شوێنگەی ڕاستەقینەی بیرە فەلسەفییەکان، ئەمجار خودی شارستانیی مرۆڤایەتیی بەگشتیی وەك مەڵگەی خۆحەشاردانی فەلسەفە، بەوە دەتوانێت لە فەلسەفە بە یەکجارەکیی ڕزگاری بێت، کە دەست لە زۆرداریی، ناتەبایی، هەڵە و خرابەکارییەکان بکشێنێتەوە. ئەمەیش تەنها خودی مرۆڤ دەتوانێت بیکات، کە تاکە بوونەوەرە ئەوینی بە فەلسەفە هەیە و دووچاری فەلسەفەش دەبێت. فەلسەفە هی مرۆڤە و بۆ مرۆڤیشە. هاتووەتەکایەوە تا مرۆڤ لە بەدییەکان دەربازبکات و گوتنی مرۆڤ سەبارەت بە بوونی گۆبکات.

لە فەلسەفەخستنی فەلسەفە

لێرە گرنگە ئاماژە بەوە بکەین، کە ئەو ئاڵۆزیانەی لەباس لەبارەی فەلسەفەوە دروستدەبێت زۆربەی زۆریان پەیوەندییان بە سەختیی خودی کاری فەلسەفەکردنەوە هەیە. ئەمەیش دیسانەوە بەوەوە بەستراوەتەوە، کە فەلسەفە ئەو شوێنەیە بیریاری تیادەکرێت و ئەو بوارەیشە، کە بیری تیادا بەرهەمدێت. ئەمەیش بەو واتایە نایەت، کە فەلسەفەکردن کارێکی ئاسانە، یان فەلسەفەکردن واتە قسەکردن و دواتر نوسینەوەی ئەو قسانە. فەلسەفەکردن ئەگەر ئەو لایەنەش بگرێتەبەر، بەڵام مەرجیشە لەوە حاڵیبین، کە چۆن فەلسەفە قسەدەکات؟ قسەی فەلسەفە چ جۆرە قسەیەکە؟ هەروەها فەلسەفە کەی و بۆ قسەدەکات؟
تەماشاکردنی فەیلەسووفانی ڕۆژئاوا بۆ فەلسەفە لە تەماشاکردنی فەیلەسووفانی کولتورە فەلسەفییەکانی دی جیاوازە. ئەم جیاوازییە بەو واتایە بەکاردەبەین کردەی فەلسەفەکردن لەنێوان فەیلەسووفە ڕۆژئاوایی و غەیرە ڕۆژئاواییەکاندا، هەمان مەرام و مەبەستی لەکۆڵنەگرتوە. کردەی فەلسەفەکردن لە شارستانییەکەوە بۆ ئەوەی دی بەو چرکە کۆمەڵایەتیی و سیاسیانەوە گرێدراوە، کە مرۆڤەکانی ئەو شارستانییە دەیژێن. ڕاستە تەماشاکردنی بەرهەمهێنەرانی کردەی فەلسەفیی لە تەماشاکردنی خەڵکی سادە و بێسەواد لە هەردوو کولتوورە فەلسەفییەکە جیایە، بەڵام ئەو پرسیار و تێڕامانانەی بوون بە وێردی سەرزمانی خەڵکی سادە و بێسەواد لە شارستانیی

ڕۆژئاوادا، زۆر لە پرسیار و تێڕامانە فەلسەفییەکانی خەڵکی سادە و بێسەوادی شارستانیی عەرەبیی_ئیسلامیی جیاوازە. ئەم جیاوازییە بە دەربازبوون نییە لە فەلسەفە، هەڵشاخانە بە فەلسەفە لە ئاستێك، کە ویستی فەلسەفیی ئەو دەورووبەرە کۆمەڵایەتیی و کولتوورییە بەرهەمیدەهێنێت. بە نموونە خولانەوەی هەرێك لە ئەزموونە فەلسەفییەکان بە دەوری پرسیارە سەرەکییەکانی فەلسەفەدا (باشە، یان بەدی چییە؟ زانین چییە؟ ڕاستیی چییە؟ بۆ دەبێت هەبین؟ بۆ نەمر نیین؟ بۆ ئازار دەبێت هەبێت؟ ..و هتد) ڕامان و سەیرکردنی ناهاوشێوە و لێکنەچووی دروستکردووە، کە لە گەلێك ڕووەوە دەشێت بە خودی گۆشەی واتای فەلسەفاندن و ویست بۆ ئەم فەلسەفاندنە ببەسترێتەوە. هەروەها ئەم جیاوازییە تەنها بە هەنووکەیی بیرکردنەوە لەو شارستانییەتانە نەبەستراوەتەوە، بە کۆی گشتیی کردەی فەلسەفیی هەرێك لەو شارستانییەتانەشەوە وابەستەیە. ئەم وابەستەبوون، کە مێژوویەکی لەپشتەوەیە، دینامەی ئەو کردەیەشە، کە دواتر گوتاری فەلسەفیی لێپێکدێت. ئەمە بەخۆی ڕوویەکی ئەو بیرکەیەمان بۆ ڕووندەکاتەوە خۆی لەسەر ئەم بناغەیە دادەڕێژێت: ویست بە خوێندنەوەی فەلسەفە ناتوانێت خۆی لە خوێندنەوەی مێژووی فەلسەفە بەدووربگرێت. مرۆڤایەتیی بە گەڕانەوە بەناو کردەی فەلسەفیی لە بەردەم دوو ویستی فەلسەفیی جیادایە، کە دوو مێژوو یان بگرە چەند مێژوویەکی فەلسەفیی لە بەردەمدایە. هیچ دوور ناڕۆین بە نموونە مێژووی فەلسەفەی ڕۆژئاوا تەماشاکردنی خۆی بە زۆربەی پرسیارە فەلسەفییەکان بەباشی یەکلایکردووەتەوە و لەوەوشەوە زۆری ئەنجامداوە. ئەمەیش کارێکی ئەوتۆی کردووە بەڕۆژئاواییکردنی کردەی فەلسەفەکردن سەرچاوە لەم لایەنەوە هەڵبگرێت. واتە سەرچاوە لە زۆر کارکردن لەناو فەلسەفە و بەرینکردنی ڕووبەری پرسیارە فەلسەفییەکانەوە هەڵدەگرێت.

بەپێی ئەو بۆچوونانەی لای سەرەوە بێت کردەی فەلسەفەکردن کردەیەکی ناجۆرە. ئەم ناجۆرییەی کردەی فەلسەفەکردن دەمانباتەوە سەر ئەو هەڵکشان و داکشانانەی لە بواری فەلسەفەکردندا لە ڕۆژئاوا ڕوویانداوە. مەبەست لەمە ئەوەیە فەلسەفەکردن ماهیەتێکی بێکۆتایی هەیە، ئەم بێکۆتاییەی بیری فەلسەفیش، خۆی لەسەر بناغەی ناجۆریی دروستکردووە. ئەم ناجۆرییە، کە خواردنی بەردەوامی فەلسەفەیە، ژیانیشیەتی. بۆیە دووچاری نەخۆشیی فەلسەفەبوون، بەشێك پێکدەهێنێت لە مێژووی فەلسەفە و هەمیشەیش لە پشت کردە فەلسەفییەکانەوە بووە. لەم حاڵەتەدا دووچاری نەخۆشیی فەلسەفەبوون ویستە بۆ فەلسەفەکردن لەژێرکاریگەریی پێوەری تردا (وەك تێگەیشتن لە ماهیەتی بوون، لە ڕاستیی بوونمان و..).

هەر تایبەت بەو لایەنەی باسکرا، دەشێت هەما بە ئەوەیش بکەین، کە لەفەلسەفەخستنی فەلسەفە لە فەلسەفاندن، ئەمە ئەو ناونیشانەیە زۆرجار دەمانباتەوە ناو زەنەك لەپرسیاری فەلسەفیی، کە واتای خۆی بە فەلسەفەکردن و خودی دووچاربوون بە نەخۆشیی فەلسەفەبوونەوە هەیە. بە گەلێك لەفەلسەفەخستنی فەلسەفە لە فەلسەفاندن، خۆی وەك ناونیشانەکی ئاڵۆز و گومڕا دەردەخات، وەلی لە ئاکامی ژێرتوێژینەوەخستنەکی ماهیەتی کردەی فەلسەفەوە ئەوەمان بۆ ڕووندەبێتەوە، کە گشت بیرمەندێك لە چوارچێوەی ویست و توانای خۆیدا، خۆی ئاوەزانی بینین و تەماشاکردنە فەلسەفییەکان دەکات. بەپێی ئەوەی خودی پڕۆسەی فەلسەفەکردن پڕۆسەیەکی خودیی و تایبەتە ئەم لایەنە لە بیریارێکەوە بۆ ئەوەیتر جیایە.
سەرباری ئەوەی گوترا، لەفەلسەفەخستنی فەلسەفە لە فەلسەفاندن، ئەو ناونیشانەیە لەم فۆرمەشدا دەتوانێت خۆی لە بابەتی دووچاربوون بە نەخۆشی فەلسەفەبوونەوە نزیکبکاتەوە: ئایا فەلسەفە لە ئێستادا لەوە کەوتووە بکارێت بفەلسەفێنێت؟ فەلسەفاندن، کە مەرامی سەرەکیی فەیلەسووفەکانە کردەیەکی ئاسان نییە و شیاوی دۆزینەوەیش لە ئەمڕۆدا لە بەردەم فەلسەفاندن پەیوەندیی بە بینینی ئەو شیاوییانەوەیە لە بەردەم فەلسەفەدا ئامادەن. گرنگە لێرە بپرسین بۆ؟ چونکە فەلسەفەکردن فەلسەفە لە مردن دەربازدەکات. دەربازکردنی فەلسەفەش لە مردن پێویستییەکە بە مرۆق و گۆشەی شارستانیی ئەم مرۆڤە. بەشێك لە فەیلەسووفەکانیش ڕەنگە پێیانوابێت ئەوەی هەوەسی ویستی فەلسەفەکردن لەخۆیڕا سەوزدەکات پێویستە لەوە بگات ئەمە پاش ئەو مەرگە دەیکات، کە لای سەرەوە باسکرا. واتە بابەتی مەرگی فەلسەفە کاتێك خۆی لە نەمان دەدات و بیری فەلسەفیی سەرلەنوێ زیندوودەبێتەوە، کە فەیلەسووفەکان لە مەترسی مەرگی فەلسەفە دەگەن. بەدڵنیاییەوە ئەو دەمە دووچاری نەخۆشیی فەلسەفەبوون شیاوییەکی زۆرتری لە بەردەمدا دەکرێتەوە.

شێوەی ئالوودەبوونی ڤیتگێنشتێن بە فەلسەفە

خراپ نییە لێرەدا بە ئالوودەبوون بە فەلسەفە بچینەوە سەر تێگەیشتنی فەیلەسووفی لۆژیکیی نەمساوی_بەریتانی ڤیتگێنشتێنWittgenstein، کە زۆر بەباشی لەو تاکە پەرتوکەی پێش مەرگی بەناوی “تراکتاتۆس لۆژیکۆ فیلۆسۆفیکۆس”(7) (تێزی لۆژیکی فەلسەفیی) نوسیویەتی، ئەوەی ڕوونکردووەتەوە، کە گوتن یان گوتراو دەبێت گوتراوئامێزبێت. واتە گوتراوێك بێت، یان قسەیەك بێت، بەهادار و بەمانابێت نەك پووچ و بێکەڵك. بۆیە ڤیتگێنشتێن ئەو

کارە لۆژیکییە فەلسەفییە ناودارەی خۆی بە گوزارەیەکی سەرنجڕاکێشانە کۆتاییپێهێناوە، کە تا ئەمڕۆش لە ناو بیریاران و لە نێوەندە فەلسەفییەکاندا بووە بەوەردی سەرزمان، کە بەم جۆرەیە: “ئەوەی ناتوانین لەبارەیەوە بدوێین، پێویستە لەوبارەیەوە بێدەنگبین”. لێرەدا زۆر شیاوە ئەم دەڕبڕینە فەلسەفییە وەك بەشێك لە دانایی ئەم بیریارە تەماشابکەین و وەك ئەوەیش، کە فەلسەفە کارێکی جیای هەیە لەوەی هەندێك بەجۆرێکی تر تەماشایدەکات، بەڵام هەموو ئەوەی گوتمان ئەوە ناسڕێتەوە، کە ڤیتگێنشتێن لەو کارە فەلسەفییەیدا کۆششی بۆ ئەوە نەکردووە کۆتایی بە فەلسەفە نەهێنێت.
ئەوەی ڤیتگێنشتێن لە “تراکتاتۆس لۆژیکۆ فیلۆسۆفیکۆس”دا گفتوگۆیدەکات لە بەرهەمەکانی تریدا، کە پاش مەرگی کۆکراونەتەوە و پاشان بڵاوکراونەتەوە، ئاڕاستەی تریان وەرگرتووە. مەبەست، پاش گەڕانەوەی ڤیتگێنشتێن بۆ سەر فەلسەفە، کە دەکات ئەو بەرهەمانەی پاش مەرگی ڤیتگێنشتێن بڵاوکراونەتەوە، لەو شێوە بیرکردنەوە فەلسەفییە جیایە لە تراکتاتۆسدا کاری تیاداکراوە و گەڵێك لە توێژەرەوەکانیش وای بۆدەچن بەرهەمەکانی پاش تراکتاتۆس جۆرە پەشیمان بوونەوەیەکیان پێوەدیارە، تەنانەت لەنێو توێژەرەوەکانی گەڵێك لە نێوەندە فەلسەفییە جیاجیاکانیش (ئەسکەندەناڤیا، ئەنگلۆئەمەریکی) تراکتاتۆس بەکاری سەردەمی لاویی لەقەڵەمدەدرێت.
ئەمە پێمانوایە ئەزموونی فەلسەفیی ڤیتگێنشتێن جگەلەوەی تایبەتە بەشێکیشە لە دیاردەی دووچاربوون بە نەخۆشی فەلسەفەبوونەوە.
وازهێنانی ڤیتگێنشتێن لە فەلسەفە و دواتر گەڕانەوەی جارێکی تری بۆسەر فەلسەفە ئەو ئالودەبوونمان بۆ شیدەکاتەوە دەشێت مرۆق جارێك لە جاران دووچاریبێت. دووچاربوونەکە بە زۆربەی فەیلەسووفەکان شفابوون لە ئالوودەبوونێکی گەورەتر، کە ئەوەیش دوورکەوتنەوەیە لە فەلسەفە یان بەئاگابوون لە بیری فەلسەفیی. ئالوودەبوون بە فەلسەفەوە ئالوودەبوون بە شفابوون لەوەی تێیناگەین و ناتوانین زانینی لەسەر بدەین. فەلسەفەکردن خۆ ئالوودەکردنە بە زانینەوە، بە خۆئامادەکردن بۆ گەیشتن بە زانین لەڕێگای نەزانینەوە. نەزانین سەرەتای دەرکەوتنی کردەی فەلسەفەکردنە. نەزانین وادەکات وێڵی فەلسەفە بین، خۆمان لەو تێنەگەیشتنە دەربازبکەین پێوەیبووینە.

سەرئەنجام:

سەرچەی هزریی مرۆق لە پشت دەرکەوتنی فەلسەفەوەیە و دیاریکردنی لایەنەکانی ئەو سەرچەییە هزرییەی مرۆڤیش ئاسۆی هزر دیاریدەکات و بیرکردنەوەی بەرینیش سەبارەت بە چۆنیەتی گلانی مرۆق بە فەلسەفەوە پێکدەهێنێت. هەڵکێشینی بەردەوامی فەیلەسووفەکانیش لە بەها و

گرنگی فەلسەفە پەیوەندیی مرۆڤ بە فەلسەفەوە ژێرتەڵاماندەخات. هەرکە فەلسەفەش لە جیهاندا هاتەکایەوە مرۆڤ وردە وردە بە فەلسەفەوەگلا، گلانی مرۆڤیش بە فەلسەفەوە بەشێکە لە بەختی ئەم بوونەوەرە لە گلانی بەشتەکەوە، حاڵیبوونی لەمەڕ دەزی خۆی و دەورووبەرەکەی دەداتێ و ویستیشی بە تێگەیشتن لە خۆی و لەویتریش بەرینتر دەکات. ئەم لایەنەش هەر لەسەرەتاوە ئایدیای سەرەکیی فەلسەفەی پێکهێناوە. ڕاستە دەرکەوتنی فەلسەفە لە ڕۆژئاوا پەیوەندییەکی زۆری بە دروستبوونی نوسینەوە هەبووە، واتە دەرکەوتنی ئەلفوبێ، بەڵام مەیلی فەیلەسووف بە گەیشتن بە زانین لە سەر بوونی خۆی و بوونەوەرانی تر مەرجی بنەڕەتی نەشونمای فەلسەفەی لەخۆگرتووە. هەقایەتیی وەفاداریی مرۆڤیش بە فەلسەفە لێرەوە دەستپێدەکات. ئەوە تەنها ئەرکی مرۆڤە درك بە گرنگی فەلسەفە بکات و بەوەش هەستێت لە ڕووی فەلسەفییەوە پێویستن و ویستیش بە فەلسەفە پەیوەندیی بەو دەبەستنەوەیە فەلسەفە پێیدەگات و مرۆڤیشی لەسەر ڕادەهێنێت.

ئازاد حەمە

رفەرەنسەکان

1. Rosa Maria Lupo. Sanningens Smärta, i Att tänka smärtan, Södertörn Philosophical Studies nr: 5.2009 .s.63.
2. Niklas Forsberg. Smärtans Grammatik, i Att tänka smärtan , Södertörn Philosophical Studies nr: 5.2009 .s.203.
3. Gilles Deleuze & Felix Guattari. What is Philosophy? .Translated by Graham Birchill. Verso Books. 1994.p.70.
4. Ibid.p.40.
5. Stompe T, Ritter K. The discourse of psychosis in contemporary philosophy https://www.researchgate.net/publication/24187630_The_discourse_of_psychosis_in_contemporary_philosophyas .StompeKristina Ritter
6. Ibid.
7. Ludwig Wittgenstein, Tractatus logico-philosophicus,. översättning, inledning och noter av Anders Wedberg,

.Thales, 1997